

บทที่ 4

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดการศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดอำนาจเจริญ เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีการดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้านตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง ตั้งแต่เริ่มแรกที่รัฐบาลได้ประกาศให้อุดมการณ์แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง เป็นอุดมการณ์ของชาติ โดยผู้ศึกษาได้เลือกหมู่บ้านที่มีการพัฒนาตามอุดมการณ์และประกาศเป็นหมู่บ้านแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง อย่างเป็นทางการ จำนวนทั้งสิ้น 20 หมู่บ้าน และหมู่บ้านทั่วไป ตาม พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ที่ไม่ได้นำอุดมการณ์แผ่นดินธรรม แผ่นดินทองไปใช้ในการพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 20 หมู่บ้าน นำมาเปรียบเทียบผลของการพัฒนาหมู่บ้าน โดยใช้ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ซึ่งมีทั้งสิ้น 9 หมวด 37 ตัวชี้วัด มาทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย (X) ด้วยการวิเคราะห์สถิติ t-test เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ต้องการทราบความแตกต่างของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านดังกล่าว

หลังจากนั้น ผู้ศึกษาจะเลือกครัวเรือนในหมู่บ้านแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง จำนวนหมู่บ้านละ 20 ครัวเรือน รวมทั้งสิ้น 400 ครัวเรือน เพื่อสัมภาษณ์ตามแบบสอบถามในการวิเคราะห์เนื้อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาหมู่บ้านแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง ด้วยการวิเคราะห์สถิติประเภทไคสแควร์ (CHI-Square Test)

หน่วยในการวิเคราะห์ (Units of analysis)

หน่วยการวิเคราะห์ในการศึกษาเรื่องนี้คือ หมู่บ้านในจังหวัดอำนาจเจริญ และบุคคล ซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัว ในหมู่บ้านตัวอย่าง เพื่อสัมภาษณ์ตามแบบสอบถาม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในกลุ่มตัวอย่างครั้งนี้ ในขั้นแรก ผู้วิจัยจะเลือกบริเวณตัวอย่างโดยเลือกอำเภอที่จะทำการศึกษา จำนวน 4 อำเภอ จาก 7 อำเภอ คือ อำเภอปทุมราชวงศา กิ่งอำเภอสีอำนาจ อำเภอพนา และอำเภอเมืองอำนาจเจริญ โดยพิจารณาจากความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เนื่องจากอีก 3 อำเภอ คือ อำเภอหัวตะพาน อำเภอชานุมาน และอำเภอเสนางคนิคม ไม่เหมาะที่จะทำการศึกษา กล่าวคือ หัวตะพานมีหมู่บ้านแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง ทั้งอำเภอทุกหมู่บ้าน โดยประกาศเป็นอำเภอแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง ไม่มีหมู่บ้านทั่วไปให้ทำการเปรียบเทียบ และอำเภอชานุมาน กับอำเภอเสนางคนิคม หมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นหมู่บ้าน อพป. จึงเหลือหมู่บ้านแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง และหมู่บ้านทั่วไป ตามที่ต้องการไม่เพียงพอที่จะทำการศึกษา

ในขั้นที่สอง ผู้วิจัยจะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบใช้หลักความน่าจะเป็น เนื่องจากทั้ง 4 อำเภอ ที่เลือกนั้นแบ่งออกเป็นหมู่บ้านหลายหมู่บ้าน และผู้วิจัยต้องการจะเลือกหมู่บ้านตัวอย่างมาจำนวนหนึ่งคือ อำเภอละ 10 หมู่บ้าน แบ่งเป็นหมู่บ้านแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง และหมู่บ้านทั่วไปอย่างละ 5 หมู่บ้าน รวมเป็นอย่างละ 20 หมู่บ้านด้วยกัน จากนั้นจึงเลือกครัวเรือนที่จะสัมภาษณ์ เพราะฉะนั้น จึงใช้การสุ่มตัวอย่างตามกลุ่มบริเวณ (cluster sampling) จากแต่ละอำเภอ โดยวิธีหยิบบัตรหมู่บ้านจากกล่อง ในจำนวนหมู่บ้านแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง ทั้งสิ้น 168 หมู่บ้าน และหมู่บ้านทั่วไป 237 หมู่บ้าน

เมื่อได้ตัวอย่างหมู่บ้านแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง อำเภอละ 5 หมู่บ้านแล้ว ผู้วิจัยก็จะดำเนินการสุ่มตัวอย่างครัวเรือนจากแต่ละหมู่บ้าน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสุ่มธรรมดา (simple random sampling) โดยเอารายการเลขที่บ้านของแต่ละหมู่บ้านจากที่ว่าการอำเภอ เมื่อได้รายการเลขที่บ้านแล้ว จึงเลือกตัวอย่างครัวเรือนโดยใช้ตารางเลขสุ่มให้ได้ครบตามจำนวนที่ต้องการคือ 400 ครัวเรือน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาเรื่องนี้ ได้ตั้งสมมติฐานในข้อแรกเพื่อที่จะทดสอบระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง และหมู่บ้านทั่วไปว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ ผู้ศึกษาจึงใช้ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ของหมู่บ้านตัวอย่างที่มีการสำรวจไว้แล้ว โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ ซึ่งกรมการพัฒนาชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ ในปี 2538

ในส่วนของการทดสอบสมมติฐานข้อที่สอง เพื่อให้ทราบถึงความแตกต่างของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง ว่าขึ้นอยู่กับสมรรถนะของผู้นำท้องถิ่น บทบาทของราชการ การมีส่วนร่วมของประชาชน และบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) นั้น ผู้ศึกษาได้ใช้แบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนแรก จะเป็นข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม มีจำนวน 6 ข้อ ส่วนที่ 2 เกี่ยวกับปัจจัยที่กำหนดในสมมติฐาน ซึ่งแบ่งเป็น 4 ข้อใหญ่ ข้อละ 5 ข้อย่อย จำนวน 20 ข้อ และส่วนที่ 3 เกี่ยวกับระดับการพัฒนาด้านต่าง ๆ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาจิตใจ ด้านการพัฒนาสังคม และด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ด้านละ 10 ข้อ เป็น 30 ข้อ รวมทั้งสิ้น 56 ข้อ

การทดสอบเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม เมื่อสร้างเครื่องมือเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำไปขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบคุณภาพหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหาหรือหาความสมบูรณ์ในเนื้อหา (content validity) เพื่อให้ข้อความทั้งหมดสามารถคลุมขอบข่ายของความหมายของตัวแปรที่ต้องการจะวัด และได้นำไปทดสอบกับหมู่บ้านแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง บ้านดินดำ ตำบลก อำเภอนาคู จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อหาความเชื่อมั่น หรือความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ ซึ่งจำนวนคร่าว ๆ ที่ใช้ 50 คร่าว ๆ เนื่องจากข้อมูลอยู่ในระดับ ordinal scale จึงทดสอบโดยสัมประสิทธิ์อัลฟา (coefficient of alpha)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเรื่องนี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 4 ลักษณะด้วยกัน คือ

1. การวิจัยจากเอกสารข้อมูลที่มีอยู่แล้ว โดยการเก็บรวบรวมจากข้อมูล จปฐ. ของหมู่บ้านที่ได้มีการสำรวจไว้แล้ว ซึ่งมีกรมการพัฒนาชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ แล้วนำ จปฐ. ทั้ง 9 หมวด 37 ตัวชี้วัด มาเปรียบเทียบผลของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เพื่อหาความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยในหมู่บ้านแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง และหมู่บ้านทั่วไป ตัวอย่าง
2. การสัมภาษณ์บุคคลในครัวเรือนที่อยู่ในกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ครัวเรือน โดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งสร้างขึ้นมาล่วงหน้าอย่างเรียบร้อยแล้ว การสัมภาษณ์ตัวอย่างตามแบบสอบถาม จะกระทำโดยนักศึกษาทางสังคมศาสตร์จำนวนหนึ่ง ซึ่งจะได้รับการอบรม ผักผันในเรื่องเทคนิคการสัมภาษณ์ และเรื่องอื่น ๆ ที่จำเป็น ก่อนการปฏิบัติงานสนาม ภายใต้อการควบคุมของผู้ควบคุมงานสนามที่ได้รับการฝึกฝนอบรมมาอย่างดีแล้ว ทั้งนี้แบบสอบถามจะได้รับการทดสอบล่วงหน้า (pretest) และผ่านการทดสอบความน่าเชื่อถือ (reliability) และความสมบูรณ์เที่ยงตรง (validity) อย่างเรียบร้อยแล้ว
3. การสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานการพัฒนาตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง คือ สัมภาษณ์คณะกรรมการส่งเสริมและประสานการเผยแพร่อุดมการณ์แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง คณะอนุกรรมการ อุดมการณ์แห่งชาติ นักวิชาการ นักพัฒนา ผู้นำท้องถิ่น ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ตลอดทั้งเจ้าหน้าที่ราชการผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงต่าง ๆ เพื่อทราบข้อมูลหรือลักษณะบางประการ ซึ่งลึกซึ้งกว่าแบบสอบถามและชาวบ้านธรรมดา มีอาจจะให้ข่าวสารได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วนได้ เช่น ทัศนคติที่มีต่อการพัฒนา ปัจจัยหรือตัวแปรอื่น ๆ ที่มีอิทธิพล ตลอดจนปัญหาสาเหตุและอุปสรรคในการดำเนินงานพัฒนาตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง เป็นต้น

4. การสังเกตการณ์ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการวิจัยนี้ โดยเฉพาะในเรื่องการจัดระบบในการพัฒนาหมู่บ้าน ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเรือนที่อยู่อาศัยและชุมชน ความสะอาดและอนามัยของสมาชิกครอบครัว การประพฤติปฏิบัติตนของชาวบ้านในหมู่บ้าน ฯลฯ เหล่านี้เป็นต้น

การประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล (Data Processing and Analysis)

หลังจากที่ได้เก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว จึงทำการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่มีอยู่แล้ว (ข้อมูล จปฐ.) โดยใช้สถิติ T-Test และประมวลผลข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติร้อยละและสถิติ Chi-Square test

ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์เจาะลึกจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการพัฒนาตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง จะใช้เป็นข้อมูลเสริมในการวิเคราะห์เชิงปริมาณที่ไม่สามารถจัดเก็บได้ในเชิงปริมาณ หรือโดยใช้แบบสอบถามได้ รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการสังเกต เช่น การจัดระเบียบของชุมชน อนามัยความสะอาดและการประพฤติปฏิบัติงานของสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล จะวิเคราะห์เป็นรายหมู่บ้าน โดยพิจารณาเปรียบเทียบหมู่บ้านแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง กับหมู่บ้านทั่วไป ไปตามลำดับที่ละอำเภอ และวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างหมู่บ้านแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง ด้วยกันเอง ตามระดับความเข้มหรือความมากน้อยของปัจจัยต่าง ๆ ควบคู่กับระดับความแตกต่างของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนแต่ละหมู่บ้าน เพื่อชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างในการพัฒนาหมู่บ้านระหว่างหมู่บ้านแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง และหมู่บ้านทั่วไป แล้วนำผลการวิเคราะห์แต่ละหมู่บ้านมาสรุปเปรียบเทียบกัน